

J. J.

"Polacy-słuchacze akademii górniczych we Freibergu (Saksonia) i w Szemnicach (Słowacja)", Stanisław Kossuth, Katowice 1960 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 6/1, 156-157

1961

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Większą część pracy poświęcił autor spółkom i towarzystwom kopalnianym. Wszystkie, eksploatujące poszczególne pola górnicze, są kolejno omówione. Przedstawiona jest chronologicznie historia ich rozwoju, przytoczone ważniejsze dane do stanu technicznego i wielkości kopalni oraz wydobycia węgla. Organizację towarzystw obrazuje wyliczenie poszczególnych udziałowców i wielkości ich wkładów.

W zakończeniu pracy umieszczone są tablice statystyczne wydobycia, eksportu i przetwórstwa węgla, sił roboczych i ich wydajności, wielkości kopalń, produkcji energii elektrycznej oraz wykazy pól górniczych, udziału kapitałów poszczególnych towarzystw w wydobyciu itp.

Statystyki obejmują (w skrótach) okres 1792—1956.

S. M.

Karl-Ewald Fritzsch, Friedrich Sieber, *Bergmännische Trachten des 18 Jahrhunderts im Erzgebirge und im Mansfeldischen*. Akademie-Verlag, Berlin 1957, s. 80, poza tekstem 15 tablic czarno-białych i 16 tablic barwnych.

Starannie wydana książka zaznajamia czytelnika z zawodowymi strojami górników i hutników saskich w XVIII wieku.

Autorzy przedstawiają na wstępie tło ekonomiczne i polityczne rozwoju przemysłu górniczo-hutniczego w Saksonii na początku XVIII wieku (m. in. działalność Augusta Mocnego). Efekty tego rozwoju wyraziły się w osiągnięciach technicznych i produkcyjnych oraz w udoskonaleniach organizacyjnych. Miało to również wpływ na utrwalenie się pewnych charakterystycznych form życia górników i hutników tak przy ich warsztacie pracy, jak i warunkach życia prywatnego. Swój wyrazem tego był ubiór, określający odrębność zawodową od innych ludzi pracy. Formy strojów, utworzonych tradycją i zwyczajem, zostały ustalone specjalnymi przepisami stosownie do wymogów pracy, reprezentacji i organizacji życia górniczego.

Tablice zawierające w sumie 107 rycin przedstawiają stroje: robocze, codzienne, paradne. Prezentują je różnego rodzaju pracownicy górnictwa i hutnictwa, od radców górniczych i hutniczych do niewykwalifikowanych robotników. Tekst pracy i osobne objaśnienia do tablic podają omówienie materiału ikonograficznego oraz dane źródłowe odnośnie do jego pochodzenia.

S. M.

Stanisław Kossuth, *Polacy-słuchacze akademii górniczych we Freibergu (Saksonia) i w Szemnicach (Słowacja)*. Główny Instytut Górnictwa (wyd. powielane), Katowice 1960, s. 28.

Warunki polityczne, w których znalazły się ziemie polskie w rezultacie zaborów, nie sprzyjały rozwojowi krajowego szkolnictwa wyższego. Nic przeto dziwnego, że na liście wyższych uczelni górniczych, w których najliczniej studiowali Polacy w XVIII i XIX wieku, znalazła się tylko jedna uczelnia polska, a mianowicie Najwyższa Szkoła Górnicza, działająca w Kielcach w latach 1816—1826..

Z uczelni obcokrajowych najbardziej popularne wśród Polaków były: Akademia Górnicza we Freibergu Saskim oraz Akademia Górnicza i Leśna w Szemnicach.

Autor podaje kolejno ogólne informacje o studiach odbywanych przez Polaków na obu tych uczelniach, zwracając szczególną uwagę na działalność „Sarmar-

cji" — organizacji zrzeszającej polskich słuchaczy na Akademii we Freibergu. Wymienia też nazwiska najbardziej znanych ze swych późniejszych prac absolwentów tej uczelni.

Opracowanie uzupełniają spisy Polaków immatrykulowanych na Akademii we Freibergu w latach 1760—1914 i na Akademii w Szemnicach w latach 1770—1870.

Ciekawym dodatkiem są wyciągi z listów i oświadczenia byłych słuchaczy Akademii we Freibergu w sprawie istnienia i działalności polskiego stowarzyszenia akademickiego „Sarmacja”. Relacje te mają tym ważniejsze znaczenie dokumentalne, że w niedawno wydanej historii Akademii Górniczej we Freibergu¹ Polacy nie są wymienieni wśród różnych narodowości uczęszczających do tej uczelni. Również później (w 1959 r.) Archiwum Akademii i tamtejszy Instytut Historii Górnictwa stwierdzały, że żadne organizacje polskich słuchaczy nie są im znane.

J. J.

W. W. Tichomirow, *Geologija w Rossii pierwszej połowiny XIX wieku*. Izdatelstwo Akademii Nauk SSSR, Moskwa 1960, s. 227.

Geologia w Rosji w pierwszej połowie XIX stulecia jest pierwszą pracą serii zaplanowanej jeszcze w r. 1949 przez Instytut Nauk Geologicznych AN ZSRR. Jej autor, historyk geologii W. W. Tichomirow, zasłużony na polu badań i ich organizacji w swej dziedzinie, dał w tej książce świetny przykład monografii historycznej. Z dwóch wyraźnie różnych części tej pracy pierwsza zawiera — po krótkim przeglądzie literatury z historii geologii — obraz wczesnego stanu geologii i organizacji służby górniczo-geologicznej oraz społeczno-ekonomicznych warunków w Rosji w pierwszej połowie XIX wieku. Druga część natomiast przedstawia badania geologiczne w różnych regionach kraju w tym okresie.

Wydaje się, że tego rodzaju układ — pozwalający na wszechstronne przedstawienie stanu i warunków rozwoju nauki w określonym okresie czasu — jest godnym naśladowania wzorem dla przedstawiania dziejów geologii poszczególnych krajów, a przy pewnych modyfikacjach — również i dla opracowania historii geologii powszechnej.

J. Bb.

Tadeusz Lepkowski, *Przemysł warszawski u progu epoki kapitalistycznej (1815—1868)*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, (wyd. powielane), Warszawa 1960, s. 156 + tablice.

Autor pracy — jak mówi we wstępie — postawił sobie za zadanie „naszkicowanie głównych linii rozwojowych przemysłu warszawskiego u progu kapitalistycznej industrializacji”. Opracowanie swoje traktuje on „jako przyczynek do zrozumienia działania złożonego mechanizmu przeobrażeń wielobranżowego przemysłu wielkiego miasta na przełomie dwóch formacji społeczno-gospodarczych i to w specyficznej sytuacji kraju zapóźnionego w rozwoju i pozbawionego samodzielności politycznej”.

Praca dzieli się na trzy rozdziały: *Revolucja manufakturowa (1815—1830)*, *Upa-*

¹ H. Baumgartel, *Aus der Geschichte der Bergakademie Freiberg*. II wydanie, Freiberg 1957.